

Mi, amatőr természetvédők érezzük, hogy a környezet- és természetvédelmi társadalmi mozgalmak előrehaladását nem csak a külső tényezők, a politikai akarat hiánya, az ellendrukkerek akadályozzák. Naponta meg kell küzdenünk saját tapasztalatlanságunkkal, munkastílusunk kialakulatlanságával, a magunk által kitalált, de szükségesnek látszó adminisztrációval — persze akinek nem inge, ne vegye magára. Számunkra különösen fontos a kapcsolatteremtés a hasonló indíttatású külföldi mozgalmakkal, csoportokkal; meg kell ismernünk módszereiket, hasznosítani kell azokat a tapasztalataikat, amelyek a hazai viszonyok között alkalmazhatók. Sok és sokfajta szakmai információra van szükségünk. Emellett nem közömbös, hogy milyen a rólunk alkotott kép: saját tevékenységünket is ismertetnünk kell. A globális vagy regionális környezeti ártalmak leküzdésére pedig csak a közös, összehangolt, hatékony cselekvés adhat lehetőséget.

A **Természetvédelem** 8. számát külföldi kapcsolatainknak szenteljük. A nyáron külhoni természetvédőknél vendégeskedett aktivistáink beszámolnak élményeikről. Ezek a kapcsolatok mindenki előtt nyitva állnak — már tudunk a következő évi nemzetközi táborok, találkozók egy részéről is. Tatán szervezett nemzetközi táborunkban egy, a szocialista országok amatőr természetvédőit összekötő hálózat első elemei jöttek létre. A hazai csoportok tevékenységét áttekintő sorozat első cikkét is most veheti kézbe az Olvasó.

Mindez egyben felhívás is; mások tapasztalatairól, élményeiről, igényeiről beszámoló írásműveket szeretnénk közölni. A fontosabb események, szakmai adatok, a külföld érdeklődésére számot tartó hírek fóruma — a **Természetvédelem** mellett — az angol nyelven, reményeink szerint 1986 elejétől megjelenő **Greenway** lehet, ha ellátjátok cikkeikkel.

Néhány aktuális üzenet: a 7. szám minden rekordot megdöntő átfutási idejéért csak elnézést kérhetünk — remélve, hogy ezzel a számmal nem történik hasonló. 1985-ben még egy — a 9. — szám szétküldését tervezzük. Az 1986-os tagsági díj befizetésére szolgáló csekket igyekszünk a 9. **Természetvédelemmel** együtt szétküldeni. A **Természetvédelem** anyagi egyensúlya érdekében kérjük azokat, akik most kapták meg először, és megnyerte tetszésüket, hogy az 1985. második félévi tagdíjat fizessék be.

Tisztelettel:

a szerkesztő

Ha egy békát forró vízzel telt edénybe dobsz, azonnal kiugrik, hogy biztonságba jusson. Ha hideg vízbe teszed, és melegíteni kezded az edényt, a béka addig ül a helyén nyugodtan, amíg meg nem fő.

Ez a mese régóta fogvatart engem, s akkor jutott ismét eszembe, amikor néhány hónapja, San Francisco fölött kinézve a repülőgépig ablakán, döbbenve láttam, hogyan terjed a szmog egyik hegygerinctől a másikig. Ha ez a mérges gázokból álló sötét takaró hirtelen jelenne meg egy éjjel a város fölött, az emberek méltatlankodnának, felvonulnának az utcán hathatós intézkedéseket követelve, hogy elhárítsák a dögvést fejük fölül. De ez nem egyetlen éjszaka történt. Hosszú évek alatt felejtettük el, mi is az a tiszta levegő, s az emberek többsége most már természetesnek fogadja el a repülőgépig ablakából elértároló látványt.

Sokban hasonlítunk a közömbös békára, amikor arról van szó, hogy a savas esők ellen kell tennünk valamit. Az ökológiai változások olyan szétzörtak időben és térben, hogy nem is figyelünk rájuk. Így az iparosodott világ fokozatosan hozzászokik a tényhez, hogy a mindennapos levegőszennyeződés egyre több erdőt, tavat, halat öl meg, s az uralkodó szemlélet szerint még rengeteg időnk van, mielőtt túl forró lesz az a bizonyos víz az edényben... Különben is, minek sietni, hiszen a langyos víz nagyon kellemes lehet. Előre jósolni a következményeket nehéz, és egyszer csak túl késő lesz, hogy kiugorjunk abból az edényből.

A savas eső a növekedés (fejlődés) eredménye, mégis a legveszélyesebb környezeti ártalom, mellyel harcolnunk kell. Akik például egy folyón épülő gát ellen emelnek szót, legalább azt az előnyt élvezik, hogy pontosan tudják, hová kell összpontosítani figyelmüket, és tiszta képük van arról, mikor és miféle akciókat kell szervezniük. A savas eső ipari betegség, olyan hatalmas és titokzatos, hogy ésszel nehéz felbecsülni arányait, még kevésbé lehet elképzelni orvoslásának módját. A savas esők fölött aratandó győzelem helyett tehát az aktivisták inkább azon munkálkodnak, hogy az állandóan romló állapoton javítsanak valamit — s ez szükségszerűen sokkal kevésbé romantikus cél, mint egy gátépítést megműsíteni.

A savas eső elleni harchoz hasonló elhúzódo kampányok legnagyobb akadálya gyakran éppen a közömbösség. Még azután is, hogy elfogadják a kutatási eredményeket, a környezetpolitika alakítói gyakran a halogatást tartják a legbiztosabb módszernek. Ennek ellensúlyozására a környezetvédelmi aktivisták igyekeznek minél határozottabb és részletesebb képet alkotni a halogatás, illetve a semmittevés következményeiről.

Valóságos szakértőivé válnak annak, hogy adatokkal bizonyítsák, milyen gazdasági és politikai árat kell fizetni azért, hogy tétlenül állunk, míg pusztulnak az erdők, tönkremegy a termés, leromlanak az épületek, sterilizálódnak a tavak, elpusztul a halállomány, károsodik a turizmus. Ezek azok az érvek, melyeket leggyakrabban hallunk a savas eső ellen és még gyakrabban kellene őket hallanunk.

Mégis, bár megértem az erdészek és horgászok panaszait, ezek a közvetlen károk nem ösztönöznek a savas esők elleni cselekvésre. A savas esők gazdasági hatása nem aggaszt annyira, mint az az általánosabb következménye, hogy megbontja a természet egyensúlyát. Számomra a dolgok teljes félresiklásának ijesztő jele az, hogy míg a fák haldoklanak, a halak eltűnnek, a gabonákat láthatatlan betegség támadja meg, a politika és az ipar irányítói mindezt úgy kezelik, mint a **fejlődés árát**.

A tizenkilencedik századi amerikai író, Henry David Thoreau bizonyára tökéletesebben fejezte ezt ki, amikor így írt: "Minek a ház, ha nincs egy bolygó, ahol fölépíthetem?" A savas esőket érintő gazdasági és tudományos érveinkkel tovább kell lépnünk addig a pontig, hogy létezik egyensúly a terjedő ipari termelés jótéteményei és annak ára, a kísérő légszennyezés és egyéb környezeti ártalmak között. Skandinávia tavai és Közép-Európa erdei első jelei lehetnek annak, hogy bolygónk gyorsan válik "intoleránssá". Ha az orrunk előtt folytatódik az ökoszisztéma további haldoklása, nagyon kevés mentségünk lesz a következő generációk előtt, amikor azt kérdezik: "Hát nem láttátok? Miért nem tettetek addig valamit, amíg volt még rá idő?"

A környezetvédelem oktatási programjának tartalmazni kell a speciális tényeken, adatokon kívül az általános ökológiai elveket, érzékeltetni kell a természet komplexitását, és meg kell értetnie, hogy az emberiség mennyire függ az egészséges és működő bioszférától. Nincs túl korán és nincs túl késő, hogy jelentősen meg-növeljük erőfeszítéseinket, melyekkel e felfogást elsajátíthatjuk a gyerekekkel. Hogyan is várhatjuk az emberektől, hogy felfogják, mit tehet a világgal és velünk a savas eső, ha az élemlánc (concept of food webs) koncepciója is eltűnik egy elfelejtett biológiai kurzus homályos előadásában.

Az utóbbi öt évben két környezetvédelmi oktatóközpontban is dolgoztam, Californiában, illetve Massachusettsben. Mindkettő farm volt, melyet erdős vadon vett körül, s a 6–12 éves gyerekek egy-egy teljes tanítási napot töltöttek ott látszólag spontán, de nagyonis megtervezett túrával, versenyekkel és más játékokkal. Azok közül a városi gyerekek közül, akik ezekbe a központokba eljöttek, sokan most láthatták először, hogyan fejik a tehenet, most sétálhattak először egyedül erdei ösvényen. A szerencsésebbeknek ez a kirándulás egy kéthetes iskolai ökológiai

oktatás betetőzése volt, s visszatérnek majd haldóbb kurzusokra. Úgy vélem, az effajta környezeti oktatásnak általánossá és elterjedté kell válnia. Csak ha már gyerekkorban beleoltjuk az emberekbe a tartalékok kimerevithetőségének, a környezetért ézett személyes felelősségnek a gondolatát, akkor reménykedhetünk benne, hogy az így irányított új nemzedékek nem ismétlik meg elődeik hibáit.

A közömbösség elleni harc másik lehetséges módja, hogy megpróbáljuk mindannyian saját életünkben erősíteni a környezetért ézett felelősség tudatát. Ez a magatartás nagyon kívánatos egy olyan energiára és a természetes erőforrások kiaknázására épült társadalomban, amilyen az Egyesült Államok, de másutt is. Egy massachusettsi barátom konyhájában, a villanykapcsoló alatt függ ez a felirat: "Ha bekapcsolod, elindítod a savas esőt is." Nem azt jelenti ez, hogy ne használjuk többé az elektromosságot, hogy ne vezessünk autót. Csak annyit jelent, hogy tudatosodjon bennünk személyes felelősségünk a légszennyezésért, s érezzük, hogy csökkenthetjük azt. A legkézenfekvőbb problémákra ráébreszthetjük az embereket a magunk részéről mi is azzal, ha amennyire lehet, ideáljainkat a napi gyakorlatban is érvényesítjük, és bizonyítjuk, hogy nem esünk abba a gyakori csapdába, hogy csak másokat hibáztatunk a szennyezésekért.

A savas eső-problémát eddig és ezután is nemzetközi ügyként kell kezelni, és az egyes országok környezetvédőinek arra kell törekedniük, hogy kicseréljék információikat és valóban nemzetközi megoldásokat találjanak. Drámai különbségek léteznek országonként abban, hogy milyen komolyan gondolkodnak a savas esőről, s milyen akciókat terveznek, hogy megfékezzék a légszennyező anyagok kibocsátását. Vannak persze belső ellentmondások is — az Egyesült Államokban például dicséretes erőfeszítéseket tesznek az ólommentes benzin bevezetéséért, de jó néhány európai ország mögött jócskán lemaradtak a savas eső-akciók terén. Csak a koncentrált nemzetközi összefogásnak lehet olyan ereje és hatása, mely képes megoldani egy ilyen komplex problémát. A környezetvédelmi összefogásnak van még egy igen hasznos mellékterméke — esetleg segítheti az együttműködést más területeken is.

A közömbös béka talán kiugrik az edényből, ha érzékletesen lefestik előtte, milyen is a megfőtt béka. De lehet, hogy épp ilyen hatásos lenne — ha nem még inkább —, ha meghallaná a dalt a csillogó zöld mezőkről, a hullámzó tóról, ami az edényen kívül vár rá. Bármennyire is fontos, hogy ecseteljük a savas eső okozta rombolást, nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy alternatívaként megrajzoljuk az ökológiai egység és egyensúly világának képét is.

Gale Warner (USA)